

Tilojen nimet, haltijat ja pinta-alat

Erkki J. Hämmäläinen, Helsinki

Jäppilä, Kähkölä I

Ennen isojakoa (vuosina 1796–99)

Kähkölä 1:llä (vanhaa talonnumeroa) ei esiinny talon nimeä veroasiakirjoissa ennen isojakoa vuosina 1796–1799 vaan talot ovat näissä lähteissä vain kylän nimen mukaan talonnumeroitain. Eri asia on tietenkin, että kansa on saattanut käyttää taloista nimiä jo kauankin ennen kuin ne tulevat virallisesti asiakirjoihin. Talonnimet tulevat vasta myöhemmin, eivät heti isonjaon jälkeen vaan vuoden 1815 tienoilla asiakirjoihin.

Kähkölä 1, joka oli vuoden 1795 maakirjan mukaan veroluvultaan ja maanluonnoltaan $1\frac{1}{4}$ veromarkan eli $\frac{5}{16}$ manttaalien kruununtila, oli tuolloin Kymenkartanon läänin rahastonhoitajan palkkatila. Se oli jakaantunut kahteen osaan.

Yhden veroluvultaan $\frac{5}{32}$ manttaalien talonpuolikkaan haltijat olivat veljekset **Heikki** ja **Juho Juhonpoika Nyysösen** (Sukukirja I taulut 2499 ja 2837). (Kun talo oli kruununtuontoinen, he eivät olleet sen omistajia, kun valtion viranomaiset viime kädessä määräsivät kuka tilaa viljeli, joten he olivat haltijoita tai kruununtillaisia tai lampuoteja.) He olivat saaneet läänin maaherralta yhteisesti immisсион (kruununtilan asukas oikeuden) tähän tilaan osaan 13.8.1778. He viljelivät sitä yhtiönä ja asuivat samassa ruokakunnassa.

Toisen $\frac{5}{32}$ -manttaalisen talonpuolikkaan haltijat olivat veljekset **Heikki** ja **Juho Heikinpoika Nyysösen** (Sukukirja I taulut 2358 ja 2409). Heikin viljelivät tätä tilan osaa yhtiönä ja asuivat samassa ruokakunnassa. Heillä oli ilmeisesti myös maaherran myöntämä immisсион tähän puolikkaaseen.

On vaikea sanoa mitään varmaa Jäppilän Kähkölässä olleen talo n:o 1:n, joka oli jakautunut kahteen Nyysösen suvun omistuksessa olleeseen puolikkaaseen, kokonaistilusalasta ennen isojakoa, kun tilukset olivat epämää-

räiset ja sekavat. Isonjaon päätarkoitus oli tilusten seka-aseman poistaminen sekä metsien yhteisomistuksen lopettaminen. Toteutettuna jako merkitsi sitä, että jokainen maakirjaan merkitty talo sai omat selvästi määritellyt ja rajatut tiluksensa.

On joitakin tilusalatietoja Nyysösten pelloista ja niityistä silloin kun Kähkölän kylän maat mitattiin vuonna 1780, mutta ne koskevat miltei yksinomaan koko jakamatonta kantatilaa eräitä yksittäisiä niittyjä lukuunottamatta, eivät niiden kahta jaettua puolikasta.

Kähkölän talonnumerolla 1 oli vanhaa yhteistä peltoa yhteensä 9 tynnyrinalaa (t.a.) 17 kapanalaa (k.a.) eli nykymitoissa 4,7 hehtaaria (ha). Lisäksi sillä oli uutta peltoa 28 k.a. eli 0,4 ha. Peltomaata: vanhaa ja uutta oli siis kaikkiaan 10 t.a. 13 k.a. eli 5,1 ha.

Isojako ei tuonut sanottavasti muutosta peltoihin Savossa, jossa oli vallalla pääasiassa lohkojako, vaikka myös sarkajako voidaan havaita jonkin verran. Isonjaon päämääränähän oli nimenomaan jakaa talojen lukuisat sarkajakoiset pellot kullekin talolle mahdollisimman suurena ja yhtenäisenä lohkona. Suuremman muutoksen sai sitä vastoin aikaan metsien ja muun viljelemättömän maan jako.

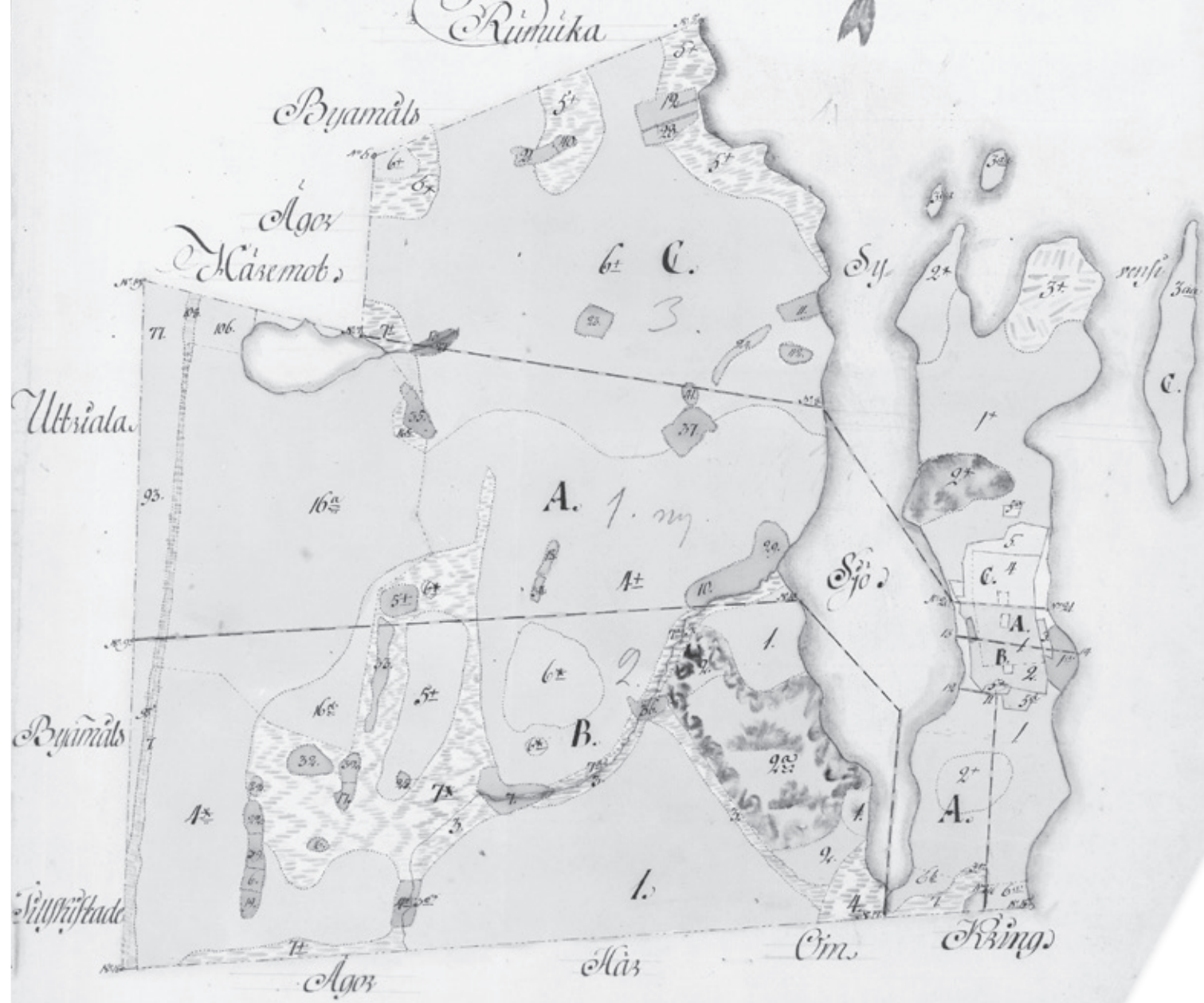
Kähkölä 1:llä oli yhteisiä niittyjä 6 t.a. 28 k.a. eli 3,4 ha, Rummukankylässä lisäksi 1 t.a. 12 k.a. eli 0,7 ha. Yhteinen niittyala oli siis 8 t.a. 08 k.a. eli 4,1 ha. Talon kummallakin puolikkaalla oli lisäksi yksityisiä niittyjä. Heikki ja Juho Juhonpoika Nyysösten niittyalaa ei mainita maanmittausasiakirjassa vuodelta 1780, mutta Heikki ja Juho Heikinpoika Nyysösillä oli yksityisiä uusia niittyjä 4 t.a. 28 k.a. eli 2,4 ha. Kylän kaikki yhteiset niityt rintamailla tekivät yhteensä 24 k.a. eli 0,4 ha ja Säynäjärven takamaalla (kolmen peninkulman päässä Kähkölästä) 12 t.a. 16 k.a. eli 6,2 ha.

Metsää, joka oli kylän asukkaiden yhteisomistuksessa, oli yhteensä 1423 t.a. 28 k.a. eli 702,8 ha. Se oli käytetty suureksi osaksi kaskeamiseen. Metsää oli paitsi rintamaalla ja Utrialan kylässä myös Säynäjärven takamaalla.

Charta
 Näärikän sukunimisen Päämajän
 ja
 Pieksämäen, Iokan, Neerjavolax Näärikän
 och Cuopio län.
 Sprättel. År 1180. af H. H. Lammén författad. H. H. Lammén
 H. H. Lammén År 1198

Rimäika

Isojakkokartta Pieksämäen pitäjän
 Kähkölä 1 -tilasta vuodelta 1798.

Kähkölän talolla n:o 1, siis sen kahdella puolikkaalla, oli myös yhteinen torppa Säynäjärvenmaalla, jota viljeli vuokralla **Aatami Nyysönen** (maksoi talonpojille maaveroa $\frac{1}{3}$ sadosta sopimuksen mukaan). Hänen torppaansa kuului peltotilkku, jonka ala oli 1 t.a. 22 k.a. eli 0,9 ha ja niitty alaltaan 1 t.a. 30 k.a. eli 1,0 ha.

Koko Kähkölän kylän pinta-ala tiluslajeittain (kantatilan maat vaihdon kautta siihen yhdistettyine tiluksineen):

Viljelty maa

Peltoa	18 t.a.	07 k.a.	9,0 ha
Niittyä	52 "	17 "	25,9 "

Uudisviljelykset

Peltoa	7 "	00 "	3,5 "
Niittyä	10 "	08 "	6,1 "
Metsää	1423 "	28 "	702,8 "
Yhteensä	1511 "	28 "	747,3 "

Vuonna 1796 isonjaon aikaan kylän pinta-ala oli 1522 t.a. 22 k.a. eli 751,6 ha.

Isojaon jälkeen

Isojako ei vaikuttanut välittömästi uusien tilojen muodostamiseen Kähkölä 1:n kantatilasta. Molemmat tilanpuolikkaat pysyivät samoilla veljeksillä kuin ennen isoajakoakin.

Muutos tapahtui vasta vuonna 1805 Heikki ja Juho Juhonpoika Nyysösen tilanpuolikkaalla. Juho Juhonpoika luopui tuolloin talon osakkaan eli yhtiömiehen tehtävästään ja luovutti sen ainoalle pojalleen **Juho Juhonpoika Nyysönen** nuoremmalle (Sukukirja I taulu 2838). Viime mainittu jakoi tilan Heikki-setänsä kanssa kahteen yhtä suureen osaan kun halkomislupa oli saatu Kuopion läänin maaherralta 15.7.1805. Kummallekin jaettu tila käsitti $\frac{1}{4}$ koko Kähkölä 1:n kantatilasta ja $\frac{5}{64}$ manttaalia. He asuivat siitä alkaen eri taloissa. Sekä Heikki ja Juho Juhonpoika Nyysösen yhteisesti vuoteen 1805 asti asuman talonpuolikkaan että Heikin ja hänen veljenpoikansa Juhon sen jälkeen talon jaossa saaman oman talon neljänneksen nimi oli Tissola vuoden 1815 henkikirjan mukaan. Tissola muodosti edelleen osan vanhaa talonnumeroa Kähkölä 1, mutta vuoteen 1830 mennessä siitä muodostettiin uusi talonnumero eli maakirjatalo **Kähkölä 2 Tissola**. Uusi verollepano oli suoritettu siellä sitä ennen 25.7.1823 ja vastaava metsävero määrätty. Tissolan veroluviaksi tuli $\frac{3}{16}$ uutta manttaalia ja kummankin puolikkaan veroluviaksi siis $\frac{3}{32}$ uutta manttaalia.

Heikki Juhonpoika Nyysösen kuoltua vuon-

na 1807 sai hänen leskensä **Riitta Laakkonen** immission 4.6.1812 Heikin talon jaossa vuonna 1805 saamaan kruununtilan neljännekseen. Kun Riitta kuoli vuonna 1814, sai tämän $\frac{1}{4}$ talon asukasoikeuden anomuksesta pitkälistien riitojen jälkeen, joita oli ollut jo Heikin kuolemasta lähtien hänen 1. ja 2. avioliitosta syntyneiden lastensa välillä, **Heikki Heikinpoika Nyysönen** (1. avioliitosta, Sukukirja I taulu 2500). Hän sitoutui samalla huolehtimaan samoihin aikoihin sokeutuneesta vanhemmasta Juho-veljestään (Sukukirja I taulu 2499), joka luopui asukasoikeudestaan tähän tilaan saatuaan turvatuksi eläke-etunsa Heikki-veljeltään. Heikki Heikinpoika maksoi sisarusuudet velipuolilleen Pekka, Paavo ja Aatami Heikinpojat Nyysösille (Sukukirja I taulut 2546, 2499 ja 2573) suorittaen kullekin 166 riikintaalaria 32 killinkiä valtionvelkaseteleissä ja lunasti heidät pois tilalta. Heikki osti tämän Tissolan kruununtilan puolikkaan perinnöksi senaatilta 23.5.1835.

Toinen Tissolan kruununtilan puolikas (eli $\frac{1}{4}$ koko Kähkölä 1:stä vanhaa numeroa) oli vuonna 1805 tapahtuneen halkomisen jälkeen **Juho Juhonpoika Nyysönen** nuoremmalla, joka sai siihen immission (kruununtilan asukasoikeuden) läänin maaherralta 4.6.1812. Tilalla asui myös kolme Juhon alaikäistä sisarta, joita hän oli sitoutunut elättämään täysi-ikäiseksi asti työtä vastaan. Juho Juhonpoika Nyysönen nuorempi lunasti sittemmin tämän Tissolan kruununtilan toisen puolikkaan senaatilta itsenäiseksi perintötilaksi 19.5.1841.

Isonjaon jälkeen Kähkölä 1:n (vanhaa numeroa) toinen puolikas oli edelleen veljeksillä Heikki ja Juho Heikinpoika Nyysönen. Tämä tilanpuolikas esiintyy henkikirjoissa ainakin vuodesta 1815 lähtien Niilolan tilan nimellä. Kun talonnumerot uusittiin vuoden 1830 tienoilla, tuli tästä tilasta maakirjatalo **Kähkölä 1 Niilola**. Se sai verollepanossa 25.7.1823 veroluviun $\frac{3}{16}$ manttaalia ja vastaavan metsäveron.

Kun sukupolvenvaihdos tapahtui tällä kruununtilalla 1800-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä (Heikki Heikinpoika kuoli vuonna 1806, Juho Heikinpoika kahdeksan vuotta myöhemmin), aiheutti se muutoksia yhtiönä viljellyn tilan hallintasuhteissa. Tila ei ollut virallisesti jaettu, mutta kummankin veljeksien jälkeläiset asuivat eri ruokakunnissa (saattoi olla, että talonhalkomissäänöksiä kierrettiin ts. talo oli tosiasiallisesti, mutta ei laillisesti jaettu ns. sovintojaolla).

Kähkölä 1:n Niilolan puolikas halottiin Kuopion läänin maaherran päätöksellä vasta

6.12.1823 laillisesti kahteen osaan. Tällöin saivat toiseen puolikkaaseen (eli ¼ koko Kähkölä 1:n vanhasta talonnumerosta) immission Heikin pojat **Aatami, Pekka** ja **Heikki Nyysönen** (Sukukirja I taulut 2358 ja 2361) yhteisesti. He jäivät vanhalle kantatilalle. Tämän Niilolan kruununtilan puolikkaan osti myöhemmin perinnöksi senaatilta edellä mainitun Pekka Heikinpoika Nyysösen pojanpoika **Vilhelmi (Ville) Kaaponpoika Nyysönen** (Sukukirja I taulu 2362) 1.11.1893 saaden perintökirjan tähän tilaan.

Toisen veljen Juhon pojat **Heikki** ja **Juho Nyysönen** (Sukukirja I taulut 2411 ja 2453) saivat yhteisesti immission Niilolan toiseen puolikkaaseen talonjaossa vuonna 1823. Heidän tuli siirtää asuintalonsa katselmuksessa määrättyyn paikkaan 200 kyynärää etelään vanhalta kantatilalta ja kyhätä sinne uusi rakennus. Heikki Juhonpoika Nyysönen kuoli vuonna 1827. Hänen veljensä Juho muutti perheineen Jäppilän Kähkölästä Suonenjoelle 31.12.1852. Tämän toisen Niilolan puolikastilan osti perinnöksi 26.4.1876 sen silloinen viljelijä **Juho Tahvonpoika Kaipainen**.

Kähkölä 1:n kruununtilan yhden puolikkaan eli myöhemmän **Niilolan tilan osakkaat, veljekset Heikki ja Juho Heikinpoika Nyysönen**, jotka viljelivät tätä tilaa yhtiönä, saivat isossajaossa heille mitatun jyvitetyn alan 59 t.a. 31,021 k.a.:n mukaan maata seuraavasti:

	Tilusala		Jyvitetty ala		Joutomaata	
	t.a.	k.a.	t.a.	k.a.	t.a.	k.a.
Tontti						6
Peltoa	5	02 ¾	3	02,150		
Niittyä	15	08	1	18,167		
Metsää	327	15 5/12	44	02,882		
Säynäjärven ulkopalsta	95	14	11	06,622	10	10
Yhteensä	443	08 2/3	59	29,821	10	16

	Tilusala ha		Joutomaata ha	
Tontti				0,09
Peltoa	2,5			
Niittyä	7,5			
Metsää	161,6			
Säynäjärven ulkopalsta	47,1			5,09
Yhteensä	218,7			5,18

Kähkölä 1:n kruununtilan toisen puolikkaan eli myöhemmän **Tissolan tilan osakkaat, veljekset Heikki ja Juhonpoika Nyysönen** saivat isossajaossa heille mitatun jyvitetyn alan 59 t.a. 31,021 k.a.:n mukaan maata seuraavasti:

	Tilusala		Jyvitetty ala		Joutomaata	
	t.a.	k.a.	t.a.	k.a.	t.a.	k.a.
Tontti						03
Peltoa	5	12 ¼	3	16,250		
Niittyä	13	26	1	31,001		
Metsää	296	17 1/3	54	25,270	46	11
Yhteensä	315	23 7/12	60	08,521	46	14

	Tilusala ha		Joutomaata ha	
Tontti				0,05
Peltoa	2,6			
Niittyä	6,8			
Metsää	146,4			22,70
Yhteensä	155,8			22,75

Juho Juhonpoika Nyysösen ilmaisi kuitenkin tyytymättömyytensä isostajaosta laillisessa ajassa maaherranvirastolle. Hän vaati tilustasoitusta kun Heikki ja Juho Heikinpojille oli annettu suurempi ala metsää kuin heidän osuutensa tai

verolukunsa olisi edellyttänyt ja kun kyläläisten tiluksille oli asetettu hyvin epätasainen jyvitys. Niinpä maanjako-oikeus antoi 18.3.1799 asiaa tuomion, jolla maat jaettiin uudelleen ja lopullisesti seuraavasti:

Heikki ja Juho Heikinpoika Nyysöselle $\frac{1}{4}$ manttaalistaan (Pitäisi olla $\frac{5}{32}$ manttaalistaan mikäli manttaalilla tarkoitetaan heidän verolukuaan):

	Tilusala		Jyvitetty ala		Joutomaata	
	t.a.	k.a.	t.a.	k.a.	t.a.	k.a.
Tontti						6
Peltoa	4	00	3	02,000		
Niittyä	15	04	1	14,167		
Metsää	386	03 $\frac{1}{12}$	49	29,551	10	10
Yhteensä	405	07 $\frac{1}{2}$	54	13,718	10	16
	Tilusala ha				Joutomaata ha	
Tontti					0,09	
Peltoa	2,0					
Niittyä	7,5					
Metsää	190,6				5,09	
Yhteensä	200,1				5,18	

Juho ja Heikki Juhonpoika Nyysöselle $\frac{1}{4}$ manttaalistaan (pitäisi olla $\frac{5}{32}$ manttaalistaan):

	Tilusala		Jyvitetty ala		Joutomaata	
	t.a.	k.a.	t.a.	k.a.	t.a.	k.a.
Tontti						3
Peltoa	7	09	3	16,500		
Niittyä	14	20	1	25,335		
Metsää	333	01 $\frac{1}{3}$	62	28,368	46	11
Yhteensä	354	30 $\frac{1}{3}$	68	06,203	46	14
	Tilusala ha				Joutomaata ha	
Tontti					0,04	
Peltoa	3,6					
Niittyä	7,2					
Metsää	164,4				22,71	
Yhteensä	175,2				22,75	

Jäppilä, Kukkola 2

Ennen isojakoa (vuosina 1845–46)

Kukkolan kylässä oli vuoden 1794 maakirjan mukaan neljä maakirjataloa. Nämä olivat jakaantuneet yhteensä 15 eri osatilaan. Kukkola 2:n (vanhaa numeroa) kruununtilan (koko jakamattoman kantatilan) veroluku oli saman maakirjan mukaan $\frac{3}{8}$ manttaalia eli $1\frac{1}{2}$ veromarkkaa. Tämä tila oli Savonlinnan ja Kymenkartanon läänin Savon alisen kihlakunnan kruunuvoudin palkkatila. Tilalla ei ollut tuolloin asiakirjoissa virallista nimeä. Se oli jakaantunut vuonna 1830 viiteen osaan, joiden talo- ja veroluvut sekä haltijat olivat seuraavat:

Kukkola 2 $\frac{1}{8}$ taloa, $\frac{3}{64}$ manttaalia

Heikki Heikinpoika Nyyssösen
vanhempi (Sukukirja I taulu 2014 /
Sukukirja II taulu 2492)

Kukkola 2 $\frac{1}{8}$ taloa, $\frac{3}{64}$ manttaalia

Pekka Heikinpoika Nyyssösen
(Sukukirja I taulu 2040)

Kukkola 2 $\frac{5}{12}$ taloa, $\frac{5}{32}$ manttaalia

Lauri Ollinpoika Markkasen vaimo

Kukkola 2 $\frac{1}{6}$ taloa, $\frac{1}{16}$ manttaalia

Mikko Sormunen (Sukukirja II taulu 2491)
Kukkola 2, $\frac{1}{6}$ taloa, $\frac{1}{16}$ manttaalia
Heikki Jäppinen

Talon numerointi on uusittu jo ennen isojakoa maantarkastuksen yhteydessä vuonna 1830. Silloin oli kylässä entisen neljän maakirjatalon sijaan kahdeksan maakirjataloa. Uudet talonumerot eivät tosin näytä saaneen virallista asemaa, mutta niitä käytettiin rinnakkain vanhojen talonnumeroiden kanssa. Uusia käytettiin esimerkiksi henkikirjoissa (vielä uudemmat talonnumerot syntyivät isonjaon yhteydessä). Vanha talonnumero 2 vastasi uutta talonnumeroa 4. Se kuului Kukkolan pohjoiseen jakokuntaan, joka käsitti tästä talonnumerosta seuraavat osatilat talo- ja verolukuineen sekä haltijoineen juuri isonjaon kynnyksellä vuonna 1845:

Kukkola 4 $\frac{1}{4}$ taloa, $\frac{3}{32}$ manttaalia

Heikki Heikinpoika Nyyssösen vanhemman leski (talo oli hänen nimissään, mutta tosiasiasa sen haltijana oli hänen poikansa Heikki Heikinpoika Nyyssösen nuorempi)

Kukkola 4 $\frac{5}{12}$ taloa, $\frac{5}{32}$ manttaalia

Heikki Nykänen

Kukkola 4 $\frac{1}{16}$ taloa, $\frac{1}{16}$ manttaalia

Mikko Sormusen leski
(Sukukirja II taulu 2491)

Kukkola 4 $\frac{1}{16}$ taloa, $\frac{1}{16}$ manttaalia

Heikki Jäppinen

Nyyssösten suvulla ollut osatila, joka oli ollut vuonna 1794 Heikki Heikinpoika Nyyssösen vanhemman isällä **Heikki Antinpoika Nyysösellä** (Sukukirja I taulu 2012), on jakautunut kahtia vuoteen 1825 mennessä, jolloin yksi puolikas ($\frac{1}{8}$ taloa ja $\frac{3}{64}$ manttaalia) tuli Heikki Heikinpoika Nyyssösen vanhemman osalle ja toinen talo- ja veroluvultaan yhtä suuri puolikas hänen veljelleen **Pekka Heikinpoika Nyysöselle**. Pekan puolikas yhdistettiin kuitenkin takaisin kantatilaan vuoteen 1835 mennessä, joten Nyysösten talo oli jälleen yhden viljelijän; Heikki-veljen hallussa.

Heikki Heikinpoika Nyyssösen vanhempi oli saanut imissiokirjalla asukasoikeuden tähän taloon maaherran päätöksellä 19.12.1842. Hän kuoli seuraavana vuonna. Heikin leski **Kaisa Sormunen** luovutti kirjallisella sopimuksella 16.9.1843 korkean ikänsä ja sairaalloisuutensa takia ylläpitoaan ja syytinkiään vastaan (ylläpito ja elatus koski myös Heikin naimatonta sisarta Kaisaa, kuitenkin tämän suorittamaa työtä vastaan) kruununtilan hoidon pojalleen **Heikki Heikinpoika Nyyssösen** nuoremmalle (Sukukirja I taulu 2018). Tämä sai anomuksesta läänin maaherralta imissiokirjan Kukkola 4 Lassilan kruununtilaan, joka käsitti tuolloin $\frac{3}{8}$ taloa ja $\frac{1}{8}$ manttaalia (uuden veroluvun mukaan) 3.9.1845.

On tietoja tämän **Lassilan** tilan, joka käsitti Nyysösten osatilan lisäksi myös Heikki Nykäsen osatilan, pelto- ja niitty-pinta-alasta vuonna 1845 ennen kuin isoonjakoon ryhdyttiin:

Tiluslaji	Mitattu pinta-ala		Mitattu pinta-ala ha	Muutettu (jyvitetty pinta-ala)	
	t.a.	k.a.		t.a.	k.a.
Peltoa ja tonttia	12	23 $\frac{1}{4}$	6,3	5	17,01
Niittyä ja suoviljelystä	33	20 $\frac{1}{4}$	16,6	8	0,958
Yhteensä	46	43,5	22,9	13	17,999

Kukkolan pohjoisen jakokunnan peltojen ja tonttien pinta-ala oli 45 t.a. 8 k.a. (22,5 ha), muunnettuna 17 t.a. 22,243 k.a. Jakokunnan niittyjen ja suoviljelysten yhteinen pinta-ala oli 136 t.a. 24 k.a. (67 ha) ja muunnettuna 32 t.s. 28,745 k.a.

Jakokunnalla oli lisäksi yhteisiä metsätilkkuja kaikkiaan 3598 t.a. 10 ¼ k.a. (1776,3 ha) ja muunnettuna 384 t.a. 0,64 k.a. Metsämaa jakaantui siten, että yksi osa siitä oli manttaaliin pannun maan metsätiluksia, joita oli 1858 t.a. 25 ½ k.a. (017,6 ha) ja muunnettuna 384 t.a. 0,611 k.a. Toinen osa käsitti metsäveron alaisia tiluksia, joita oli 1739 t.a. 16 ¾ k.a. (858,7 ha) ei muunnettu alaa. Joutomaata oli yhteensä 428 t.a. 10 k.a. (211 ha).

Isojaon jälkeen

Kun isojako oli suoritettu, muodostui Kukkolan vanhasta talonnumerosta 2 (eli uudesta talonnumerosta 4) kaksi maakirjataloa: **Kukkola 4 Lassila** ja **Kukkola 5 Sormula**.

Tulkoon selvyyden vuoksi mainituksi näiden eri tilojen haltijat isonjaon jälkeen henkikirjan mukaan vuonna 1850:

Kukkola 4 Lassila ½ taloa, ⅛ manttaalia
Heikki Heikinpoika Nyyssönen nuorempi
Kukkola 4 Lassila ½ taloa, ⅛ manttaalia
Heikki Nykäsen vaimo
Kukkola 5 Sormula ½ taloa, ⅙ manttaalia
Mikko Sormusen leski
Kukkola 5 Sormula ½ taloa, ⅙ manttaalia
Heikki Jäppinen

Nämä veroluvut ovat mielestäni virheelliset jos niitä verrataan muiden lähteiden tietoihin. Senaatti oli antanut päätöksen Kukkolan uusien tilojen verollepanosta 23.4.1841. Sen mukaan uuden isossajaossa perustettavan Lassilan (koko tilan) veroluvuksi tuli ½ manttaalia ja toisen uuden tilan Sormulan ⅙ manttaalia. Nämä veroluvut tulivat voimaan isonjaon yhteydessä vuonna 1845.

Niinpä yllä esitettyjen manttaalimurtolukujen yhteen laskeminen osoittaa, että sekä Lassilan että Sormulan kummankin osatilan manttaalien summat eivät sovi yhteen niille vuonna 1841 määrättyjen uusien verolukujen kanssa: Lassilan koko tilalle tulee ¼ manttaalia, Sormulan koko tilalle ⅙ manttaalia. Viime mainitut summat perustuvatkin vanhoihin verolukuihin.

Henkikirjoittaja ei pysynyt ajan tasalla myöskään talolukujen kohdalla Lassilan osalta. Kun talo- ja manttaaliluvut on korjattu, saadaan seuraava asetelma vuodelta 1850:

Kukkola 4 Lassila ¾ taloa, ⅙ manttaalia
Heikki Heikinpoika Nyyssönen nuorempi
Kukkola 4 Lassila ⅝ taloa, ⅙ manttaalia
Heikki Nykäsen vaimo
Kukkola 5 Sormula ½ taloa, ⅙ manttaalia
Mikko Sormusen leski
Kukkola 5 Sormula ½ taloa, ⅙ manttaalia
Heikki Jäppinen

Lassilan maakirjatalo (koko tila eli siis molemmat osatilat yhdessä) sai isossajaossa maata eri tiluslajeittain seuraavasti:

Tiluslaji	Mitattu pinta-ala		Mitattu pinta-ala ha	Muutettu (jyvitetty pinta-ala)	
	t.a.	k.a.		t.a.	k.a.
Peltoa ja tonttialaa	11	11 ¼	5,6	4	29,041
Niittyä ja suoviljelystä	29	9 ½	14,4	7	12,458
Manttaaliinpantuja metsätiluksia	722	9 ½	356,5	132	18,383
Metsäveron alaisia metsätiluksia	724	1	357,4		
Yhteensä veronalaista maata	1486	31 ¼	733,9	144	27,882

Hehtaareissa merkitty kokonaispinta-ala joutomaata mukaan lukien 751,2 hehtaaria omien laskujeni mukaan. Ei poikkeaa kovin paljon Pekka Lappalaisen Pieksämäen seudun historian II osassa sivulla 394 esitetystä vastaavasta luvusta, joka oli 753,86 hehtaaria.

En löytänyt tietoja Heikki Heikinpoika Nyys-
sönen nuoremman osatilan pinta-aloista. Met-
sävero oli senaatin 23.4.1841 tekemän verolle-
panopäätöksen mukaan $\frac{1}{4}$ kopeekkaa tynnyrin-
alalta eli yhteensä 1 hopearuplaa, 81 kopeekkaa
Lassilan tilalta.

Heikki Heikinpoika Nyys-
sönen nuorempi sai
pian isojaon jälkeen anomuksesta ja suoritettu-
aan perinnöksiostoon vaaditut maksut senaa-
tilta perintökirjan osatilalleen Kukkola 4 Las-
silan $\frac{3}{8}$ taloon, jonka veroluku oli $\frac{1}{8}$ mantta-
lia 29.6.1848. (Toisen puolen Lassilasta olivat
Lauri ja Juho Markkanen ostaneet perinnöksi
jo 24.9.1839.) Osa Lassilaa ($\frac{7}{16}$ manttaalia) on
joutunut ilmeisesti maakaupan kautta Haapa-
kosken rautaruukille vähän ennen vuotta 1860.
(En tiedä, möikö Nyys-
sönen vai Nykänen vaiko
molemmat yhdessä tämän maakappaleen vai
onko se pakkolunastettu.)

Jäppilä, Tossavalansaari

(Olavi Suhonen, Pieksämäki)

Isojaon valmistelut aloitettiin Tossavalansa-
aren tilalla kokouksella 21.9.1795 maanmittaus-
insinööri **Reinhold Joh. Telenin** johdolla. Käs-
kyn tämän toimituksen toimittamiseen oli anta-
nut 10.4.1795 kuninkaan käskynhaltija. Paikal-
la olivat talon osakkaat **Erkki** ja **Pekka Suho-
nen** sekä **Paavo Korhonen**.

Isojaon valmistelussa avustajina toimivat lau-
tamiehet **Pentti** ja **Pekka Kolehmainen**.

Kehotuksesta ilmoittivat maanomistajat seu-
raavat talojen hallussa olevat tilukset ja asuin-
paikat, jotka kuuluvat osaksi kyläkunnalle yh-
teisesti ja osaksi yhteisesti toisten kylien kanssa.

- 1) Tossavalansaaren saari tai vanha kartanon-
maa, josta kruunutalo nro 2 on puoleksi
Mustosen omistuksessa.
- 2) Juurikanmaa tai rintamaa.
- 3) Makkolanmaa, ulkopalsta, jonne kolmet
osakkaat ovat muuttaneet.
- 4) Mäkihuhta, ulkometsä, joka sijaitsee Rum-
mukalan ja Utrialan kylien keskellä ja on
sen tähden määrätty yhdistämisen kautta
vaihtoon.
- 5) Kumajanmaa, joka myöskin on yhdistämi-
sen kautta määrätty vaihtoon.
- 6) Kömilänmaa sijaitsee $\frac{1}{8}$ peninkulman etäi-
syydellä ja on Utrialan rintamaitten keskel-
lä sekä tulee vaihdettavaksi.
- 7) Hjevonmaa sijaitsee $\frac{1}{8}$ peninkulman etäi-
syydellä Joroisten pitäjässä (tarkoittanee
Hiehonahoa Syvänsin rannalla).
- 8) Juhosenmäki sijaitsee pitkin tämän pitäjän
(silloin Pieksämäki) ja Joroisten pitäjän vä-
listä rajaa. Sen omistajina ovat Tihusmä-
en kylän asukkaat sekä Tossavalansaari 2:n
talon Mustonen puoleksi tämän jakokun-
nan (Tossavalansaari 1) kanssa. (Juhosen-
mäki esiintyy myöhemmin muodossa Juko-
senmäki ja sen juurella oleva aho oli vuo-
den 1561 maakirjassa merkitty Jukaisen-
ahoksi. Nyt tämä aho on peltona ja siinä si-
jaitsevat Tihusniemi 5:een kuuluvat Jukola
ja livola.)
- 9) Aikaisemmin myyty kaukoniitty, joka sijait-
see kahden peninkulman päässä Joroisten
pitäjän alueella.
- 10) Suonenjoen kaukoniitty Tihusmäen tai Ti-
husniemen tilusten keskellä $\frac{3}{4}$.

Suonenjoki, Hulkkola I

Ennen isojakoa (vuonna 1793)

Hulkkola I:llä ei ollut talon nimeä virallisesti henkikirjoissa vielä ennen vuonna 1793 lopullisesti toimitettua isojakoa kuten ei muillakaan Pieksämäen pitäjän taloilla tuolloin. Talot ovat näissä lähteissä vain kylän nimen mukaan maakirjatalonnumeroittain. Henkikirja ei kerro kuitenkaan koko totuutta talonnimistä. Hulkkola I:n isojakopöytäkirjat ja jakokirjat vuodelta 1793 mainitsevat tähän vanhaan talonnumeroon kuuluneiden osatilojen nimet. Ne ovat aivan samat, jotka esiintyvät henkikirjoissa ensimmäisen kerran virallisesti vasta vuoden 1815 tienoilla.

Hulkkola I:n kantatila oli kruununtila ja Kuopion läänin maaherran palkkatila vuoden 1794 maakirjan mukaan. Sen veroluku oli vanhastaan ¼ manttaalia, mutta se sai 8.8.1793, siis samana vuonna kuin isojako tapahtui, uuden veroluvun: ½ manttaalia, jota sovellettiin isossajaosakin. Hulkkola oli isojakoasiakirjojen mukaan jakaantunut neljään osaan, joiden nimet, talo- ja veroluvut sekä haltijat olivat seuraavat:

Nyyssölä, ¼ taloa, ⅛ manttaalia

Lauri Laurinpoika Nyyssönen

(Sukukirja I taulu 218, jossa sanotaan virheellisesti hänen olleen Lassilan tilan perustaja ja ensimmäinen isäntä. Lassilan haltija oli

eräs toinen Lauri eli Lassi Nyyssönen, joka esiintyy tuonnempana.)

Ollila, ¼ taloa, ⅛ manttaalia

Olli Laurinpoika Nyyssönen

(Sukukirja I taulu 354)

Lassila, ¼ taloa, ⅛ manttaalia

Lassi Tuomaanpoika Nyyssönen

(Sukukirja I taulu 465)

Tuomaala, ¼ taloa, ⅛ manttaalia

Tuomas Tuomaanpoika Nyyssönen

(Sukukirja I taulu 583)

Vuoden 1794 henkikirja ilmoittaa tosin Hulkkola I:n olleen jakaantunut vain kolmeen eikä neljään tilaan. Lassi Tuomaanpoika Nyyssönen kerrotaan siinä olevan puolen Hulkkola I:n (vastaa Lassilan ja Tuomaalan tiloja) haltija kun taas hänen Tuomas-veljensä puuttuu talonhaltijoiden joukosta. Henkikirjan laatija ei ole nähtävästi seurannut tarkoin talojen halkomisessa ja hallintasuhteissa tapahtuneita muutoksia, joten hänen tietonsa eivät olleet ajan tasalla. Virhe on korjattu vasta vuoden 1800 henkikirjassa.

Ei ole käytettävissä mitään tietoja näiden osatilojen pinta-aloista ennen vuotta 1793 isojakoasiakirjoissa. Niitä saattaa olla esimerkiksi kärjäkirjoissa, joissa on käsitelty talonhalkomisasiota, talonkatselmuspöytäkirjoissa ja perukirjoissa.

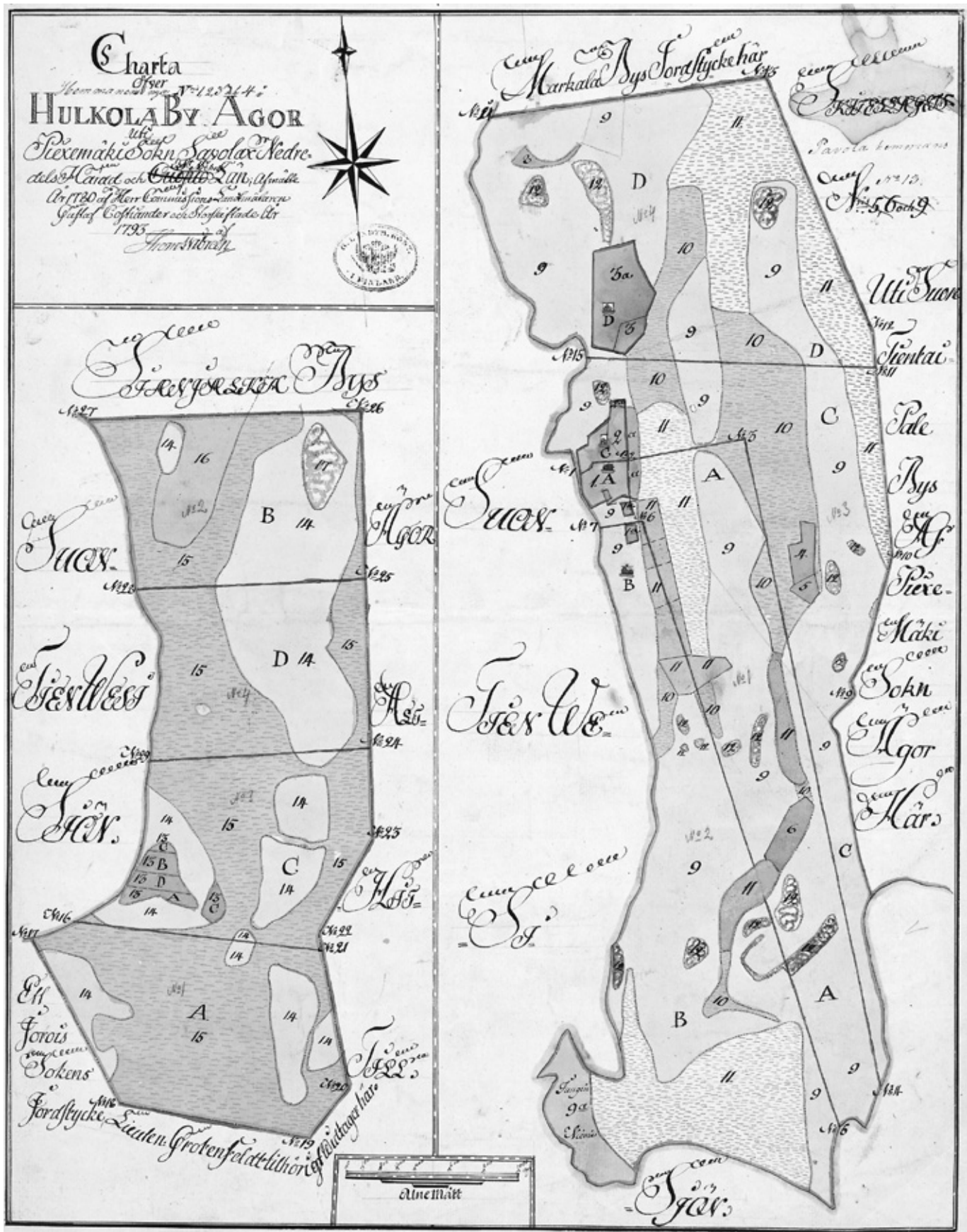
Sen sijaan on isojakoasiakirjoissa kyllä mainittu koko jakamattoman Hulkkola I:n (neljine osatiloineen) pinta-ala. Voidaan sitä paitsi laskea näiden asiakirjojen tietojen perusteella pinta-alat myös tiluslajeittain:

	Mitattu tilusala		
	Tynnyrinalaa	Kapanalaa	Hehtaaria
	t.a.	k.a.	ha
Peltoa ja pelloksi sopivaa maata	22	09	10,9
Niittyä	19	29 ½	9,9
Kaskimaata	526	24	265,9
Metsää ja suota	334	00	159,6
Jyvitettyä maata yhteensä	902	30 ½	446,3

Jyvitetyn maan kokonaispinta-ala oli siis 902 t.a. 30 ½ k.a. (446,3 ha). Neljän tilan tontti-ala oli yhteensä 20 k.a. (0,3 ha) ja joutomaa yhteensä 235 t.a. 31 k.a. (116,6 ha). Jos nämäkin lasketaan mukaan, oli kokonaispinta-ala 1140 t.a. 05 ½ k.a. (563,3 ha).

On otettu mukaan kokonaispinta-alaan myös Hulkkola I:n Kukonaho-niminen ulkopalsta. Sen pinta-ala oli kaikkiaan 382 t.a. 21 k.a. (189 ha) ilman joutomaata (23 t.a. eli 0,3 ha). Tämä palsta oli siis 42 % koko Hulkkola I:n pinta-ala. Kukonaho ei käsittänyt yhtään peltoa, mutta muita tiluslajeja oli seuraavasti:

	t.a.	k.a.	ha
Niittyä	8	00	4,0
Kaskimaata	142	08	70,2
Metsää ja suota	232	13	114,8
Jyvitettyä maata yhteensä	382	21	189,0

Isojakokartta Pieksämäen pitäjän Hulkkola 1 -tilan jaosta vuodelta 1793. Tila jaettiin neljään osaan: Hulkkola 1 Nyysölä, Hulkkola 2 Ollila, Hulkkola 3 Lassila ja Hulkkola 4 Tuomaala.

Isojaon jälkeen

Isojako ei muuttanut Hulkkola 1:n tilojen lukumäärää vaan se pysyi samana. Eri asia on, että nämä tilat muodostettiin kantatiloiksi, jotka saivat uudet maakirjatalonnumerot. Nämä tulivat käyttöön henkikirjoissa vuoden 1830 tienoilla, mutta ilmeisesti niitä on käytetty muissa asiakirjoissa jo vuonna 1822. Niinpä edellä mainitut neljä tilaa kirjoitettiin siitä lähtien maa- ja henkikirjoihin seuraavasti:

Hulkkola 1 Nyyssölä

Hulkkola 2 Ollila

Hulkkola 3 Lassila

Hulkkola 4 Tuomaala

Hulkkola 1 Nyyssölän kruununtalallinen Lauri Laurinpoika Nyyssönen luopui asukas-oikeudestaan tähän tilaan jo vuonna 1795. Hänen poikansa **Lauri Laurinpoika Nyyssönen** nuorempi (Sukukirja I taulu 222) sai läänin maaherralta immission tähän tilaan 30.11.1795 (hän ei tullut siis isännäksi vuonna 1801 kuten sukukirjassa sanotaan). Hän pysyi isonjaon jälkeenkin entisillä asuinsijoillaan. Hänellä oli viljelyksessä vanhaa peltoa siten, että se jaettiin hänen ja Lassilan Lassi Tuomaanpoika Nyyssösen välillä. Nyyssölä Lauri viljeli tilaansa kuolemaansa asti vuonna 1832. Sen jälkeen saivat hänen poikansa **Juho, Lauri, Matti** ja **Antti Laurinpojat Nyyssönen** (Sukukirja I taulut

Niiden taloluku oli nyt 1, mutta veroluku pysyi entisenä eli $\frac{1}{8}$ manttaalina.

Isonjaon järjestely aiheutti kuitenkin eräitä muutoksia talojen asemassa. Toiset talonhaltijat pysyivät entisillä paikoillaan kun taas toiset joutuivat muuttamaan asuintalonsa ja tonttinsa aivan uuteen paikkaan. Vanhoille tonteille jäävien tuli olla apuna muutossa, ei vain talojen siirrossa vanhoilta tonteilta uusille vaan myös viljelysten muokkaamisessa ja saattamisessa sellaiseen kuntoon, että ne kaikilta osin vastasivat kummankin muuttajan vanhan tontin rakennusta ja vanhan pellon viljelyskuntoa.

Peltolohkot pyrittiin jakamaan suoraan kunkin talon tontin läheltä. Jokainen neljästä talosta sai osansa myös Kukonahon ulkopalstasta.

222 ja 223) yhteisesti läänin maaherralta immissiokirjan tähän tilaan 14.4.1836.

Edellä mainitun Juhon pojat **Benjamin** ja **Aatami Nyyssönen** (Sukukirja I taulut 223 ja 224), jotka saivat maaherran päätöksellä yhteisen immissiokirjan tähän tilaan 5.6.1881, ostivat tämän tilan perinnöksi ja saivat senaatin kamaritoimituskunnalta perintökirjan siihen 2.2.1883. Nyyssölä oli siitä lähtien itsenäinen perintötila.

Hulkkola 1:n kruununtilan osatila Nyyssölä eli myöhempi Hulkkola 1 Nyyssölä, jota viljeli talollinen Lauri Laurinpoika Nyyssönen, sai isossajaossa $\frac{1}{8}$ manttaalin tilalleen eri tiluslajeja:

	Mitattu tilusala		Jyvitetty tilusala		Joutomaata	
	t.a.	k.a.	t.a.	k.a.	t.a.	k.a.
Tontti						(4 k.a.)
Peltoa	4	09	1	13,292		
Niittyä	6	29 $\frac{1}{2}$		18,458		
Kaskimaata	123	26	10	10,167		
Metsää, suota	96	04	2	00,083	31	26
Yhteensä	231	04 $\frac{1}{2}$	14	10,000	31	26

Mitattu tilusala ha	
Tontti	(0,1 ha)
Peltoa	2,1
Niittyä	3,4
Kaskimaata	61,2
Metsää, suota	47,5
Joutomaata	15,7
Yhteensä	129,9

korjausten arvioitiin vievän 75 mk. Pelto käsitti ohran kylvöineen 13 t.a. ja oli hyvin hoidettu ja aidattu. Hyvin hoidetut ja raivatut niityt tuottivat vuosittain 80 kuormaa heinää. Metsä oli hyvin hoidettu ja tarjosi kotitarpeisiin poltopuuta ja hirssiä. Laidun oli hyvä, samoin kalsaanis. Humalatarha käsitti 50 humalasaltoa. Taloon kuului torppa, joka maksoi talolle, paitsi 14 päivätöitä, viisi tynnyriä viljaa ja kymmenen naulaa voita vuosittain. Talossa oli tuolloin kolme hevosta, 15 lehmää ja kahdeksan lammasta.

Nyyssölä käsitti vuonna 1882 tehdyn katselmuksen mukaan yhteensä 4010 markan arvoiseksi arvioidut rakennukset. Niiden vikojen

Hulkkola 2 Ollilan kruununtilaan sai maaherralta immission 30.11.1795 Olli Laurinpoika Nyysösen jälkeen hänen poikansa **Juho Ollinpoika Nyysösen** (Sukukirja I taulu 354). Hän joutui isonjaon järjestelyn mukaan tontin perustamisen yhteydessä muuttamaan vanhalta tontilta ja pellolta etelään neljännespeninkulman päähän. Olli-isä oli pannut alulle tontin perustamisen jo isojakovuonna 1793 ja Juho-poika jatkoi sitä. Kun Juho ei pystynyt kuuden vuoden aikana täyttämään immissiokirjan asettamia ehtoja mm. raivata ja muokata kaksi kapanalaa peltoa ja puoli kuormanalaa niittyä vuosittain

uudella tilalla, jonka maanlaatua hän sanoi huonoksi, anoi hän maaherralta vapautusta kaikista savuluvun mukaan kannetuista veroista vuonna 1801. Hänelle myönnettiinkin verovapautta vuoden 1806 loppuun asti, mutta vain suuremista savuluvun mukaan kannetuista veroista. Juho osti myöhemmin perinnöksi tämän tilan. Hän sai senaatin kamaritoimituskunnalta perintökirjan Ollilaan 23.5.1835.

Hulkkola 1:n kruununtilan osatila Ollila eli myöhempi Hulkkola 2 Ollila, jota viljeli Olli Laurinpoika Nyysösen, sai isossajaossa 1/8 manttaalin tilalleen eri tiluslajeja seuraavasti:

	Mitattu tilusala		Jyvitetty tilusala		Joutomaata	
	t.a.	k.a.	t.a.	k.a.	t.a.	k.a.
Tontti						(4 k.a.)
Peltoa		16		04,667		
Niittyä	2	00		05,333		
Kaskimaata	150	08	12	16,667		
Metsää, suota	56	20	1	15,333	104	14
Yhteensä	209	12	14	10,000	104	14

Mitattu tilusala ha	
Tontti (0,1 ha)	
Peltoa	0,2
Niittyä	1,0
Kaskimaata	74,2
Metsää, suota	28,0
Joutomaata	51,6
Yhteensä	155,0

Hulkkola 3 Lassilan isonjaon aikainen talollinen Lassi Tuomaanpoika Nyysönen pysyi entisillä maillaan ja jakoi vanhan pellon Nyysölään Lauri Laurinpoika Nyysösen kanssa. Lassin kuoltua talon hallinta siirtyi hänen pojalleen **Lassi Lassinpoika Nyysöselle** (Sukukirja I taulu 466) ja hänen jälkeensä edelleen hänen kolmelle pojalleen: **Lassille, Pekalle ja Aapelille** (Sukukirja I taulut 466, 471 ja 496). He anoivat ja saivat maaherralta yhteisesti immisiokirjan Lassilan tilalle 6.10.1855.

Kun kukaan näistä veljeksistä ei ollut enää elossa vuoden 1868 lopulla, siirtyi hallinta Pekan ja Aapelin perillisille kun Lassilta ei jäänyt lapsia. Benjamin Nyysönen, joka oli Pekan alaikäisten lasten holhooja, vaati näiden puolesta Lassilan tilan jakamista kahtia. Maaherra myönsi oikeuden jakaa Lassilan tila kahteen yhtä suureen osaan 4.5.1875. Hän antoi immis-

sion yhteen puolikkaaseen, jonka veroluku oli $\frac{1}{16}$ manttaalia, **Vilhelm Aapelinpoika Nyysöselle** (Sukukirja I taulu 535) ja toiseen veroluvultaan yhtä suureen puolikkaaseen **Vilhelm Pekanpoika Nyysöselle** (Sukukirja I taulu 472) 22.5.1876.

Vilhelm Aapelinpoika sai ostettuaan perinnöksi talon anomuksesta senaatin kamaritoimituskunnalta perintökirjan puoleen Lassilan $\frac{1}{16}$ -manttaalisesta talosta 20.4.1878. Toisen Lassilan kruununtilan puolikkaan asukas Vilhelm Pekanpoika Nyysönen seurasi esimerkiksi hieman myöhemmin ja sai perinnöksioston jälkeen perintökirjan saman suuruiseen puolikkaaseensa 31.1.1881.

Hulkkola 1:n kruununtilan osatila Lassila eli myöhempi Hulkkola 3 Lassila, jota viljeli Lassi Tuomaanpoika Nyysönen, sai isossajaossa $\frac{1}{8}$ manttaalin tilalleen eri tiluslajeja seuraavasti:

	Mitattu tilusala		Jyvitetty tilusala		Joutomaata	
	t.a.	k.a.	t.a.	k.a.	t.a.	k.a.
Tontti						(4 k.a.)
Peltoa	4	08	1	12,167		
Niittyä	4	28		13,000		
Kaskimaata	120	04	10	00,333		
Metsää, suota	99	12	2	16,500	20	08
Yhteensä	228	20	14	10,000	20	08

Mitattu tilusala ha	
Tontti (0,1 ha)	
Peltoa	2,1
Niityä	2,4
Kaskimaata	59,4
Metsää, suota	49,1
Joutomaata	10,0
Yhteensä	123,0

Lassila käsitti vuoden 1875 halkomista varten laaditun katselmuspöytäkirjan mukaan 1790 mk:n arvoiseksi arvioidut rakennukset (kaksi pirttiä ja kaksi kamaria niiden välisellä porstualla, kahdeksan aittaa, maitokamari, talli liiterineen, neljä latoa, sikopahna, navetta, paja, sauna, riihi, tuulimylly ja nuottakota), 14 t.a. hyvin aidattua ja hyväkuntoista peltoa, jota saattoi laajentaa, 80 kuormanalaa hyvin aidattua ja

raivattua niittyä, polttopuuksi riittävää metsää, huonon karjalaitumen, mutta hyvän kalaveden. Talolla oli yksi torppa, jolla oli yhden tynnyrinalan peltotilkku.

Vuoden 1877 katselmuspöytäkirjassa sanotaan lisäksi, että 15 tynnyrinalan pellolle kylvettiin vuosittain kaksi tynnyriä ruista ja neljä tynnyriä ohraa vuosittain. Satoisuutta ilmaistiin rukiista 13. jyvän ja ohrasta 7. jyvän mukaan.

← *Viereisen sivun kuva:*

Isonjaon järjestelyissä moni talollinen joutui muuttamaan vanhalta tilalta toiseen paikkaan ja siirtämään tai rakentamaan uuden talon. Kuvassa Viertolan talon työmaa Jäppilässä noin vuonna 1933 (ei liity kuitenkaan isojakoon). Alarivissä oikealla Toivo Nyysönen (Sukukirja I taulu 2601).

Hulkkola 4 Tuomaalan kruununtillallinen **Tuomas Tuomaanpoika Nyysönen** joutui isonjaon aikana muuttamaan vanhalta tontilta ja pellolta pohjoiseen, jonne perusti uuden tilan. Tuomaan poika **Pekka Nyysönen** (Sukukirja I taulu 584) sai maaherralta immissiokirjan tähän kruununtilaan 22.11.1797. Hän sai nauttia verohelpotuksia vuoden 1805 loppuun 14.4.1804 annetulla päätöksellä, ilmeisesti samoista syistä kuin Ollilan Juho Ollinpoika Nyysönen. Pekan kuoltua vuonna 1809 talon hallinta siirtyi hänen leskelleen ja hänen jälkeensä

kolmelle pojalleen **Juholle, Tuomaalle ja Pekalle** (Sukukirja I taulut 584 ja 585). He anoivat ja saivat maaherralta immissiokirjalla yhteisesti asukasoikeuden Tuomaalan kruununtilaan 18.4.1836. He ostivat perinnöksi tämän tilan ja saivat senaatin kamaritoimituskunnalta perintökirjan siihen 22.6.1859.

Hulkkola 1:n kruununtilan osatila Tuomaala eli myöhempi Hulkkola 4 Tuomaala, jota viljeli talollinen Tuomas Tuomaanpoika Nyysönen, sai isossajaossa $\frac{1}{8}$ manttaalin tilalleen eri tiluslajeja seuraavasti:

	Mitattu tilusala		Jyvitetty tilusala		Joutomaata	
	t.a.	k.a.	t.a.	k.a.	t.a.	k.a.
Tontti						(8 k.a.)
Peltoa	13	08	1	15,833		
Niittyä	6	04		16,333		
Kaskimaata	144	00	10	26,666		
Metsää, suota	70	25	1	15,167	79	23
Yhteensä	234	05	14	10,000	79	23

Mitattu tilusala ha	
Tontti (0,1 ha)	
Peltoa	6,5
Niittyä	3,1
Kaskimaata	71,1
Metsää, suota	35,0
Joutomaata	39,3
Yhteensä	155,0

Olen laskenut kokonaistilusalaan myös joutomaan (jota ei jyvitetty) kuten myös tutkija Pekka Pitkänen on tehnyt. Niinpä omat laskemani kokonaistilusalat ovat jokseenkin samat kuin Pitkäsellä.

Tuomaalan talo käsitti 1830-luvun puolivälissä 306 hopearuplan arvoiseksi arvioidut maatalon rakennukset (kaksi asuinpiirttiä, vieraskamarin, maitokamarin, vilja-aitan, varastoraken-

nuksen, kaksi vaateaittaa, tallin, rehuladon, kaksi olkilattoa, saunan, kaksi keittiötä, kellarin, tuulimyllyn ja kaksi kaivoa), peltoa 5 t.a. rukiin kylvössä, niittyä 25 kuormanalaa sekä suota viljelyksessä noin 5 t.a., metsää vain polttopuun tarpeeseen, mutta sitä voitiin arvion mukaan käyttää 1 $\frac{1}{2}$ t.a. kaskimaaksi vuosittain, laidun huonoa, kalavedet hyviä, humalatarha tehty kotitarvetta varten.

Virtasalmi, Längelmäki 8

Ennen isojakoa (vuosina 1799–1800)

Längelmäki 8:n (vanhaa numeroa) kruununtilan (koko jakamattoman kantatilan) veroluku oli vuoden 1794 maakirjan mukaan $\frac{1}{3}$ manttaalia eli $1 \frac{1}{3}$ veromarkkaa. Tämä tila oli Kymenkartanon läänin maaherran palkkatila (kuten myös Längelmäki 7). Sen nimi oli Nyys-sölä, joka esiintyy isojakoaasiakirjoissakin vuosina 1799–1800, mutta henkikirjoihin tämä nimi tulee virallisesti vasta vuonna 1815.

Längelmäki 8 jakaantui kolmeen osatilaan. Ei ole tarkemmin tietoa milloin ne on jaettu. Nämä osatilat nimineen sekä talo- ja verolukuineen olivat ennen vuosina 1799–1800 toimeenpantua isojakoa seuraavat:

Nyysölä, $\frac{1}{2}$ taloa, $\frac{1}{6}$ manttaalia

Talollisen Sakari Nyysösen perikunta, talolliset **Aatami, Lauri** ja **Taavetti Sakarinpojat Nyysösen** (Sukukirja I Virtasalmen haara taulut 35, 96 ja 188).

Taavittala, $\frac{1}{3}$ taloa, $\frac{1}{6}$ manttaalia

Talollinen **Sigfri eli Sipi Pekanpoika Nyys-**

sönen (Sukukirja I Virtasalmen haara taulu 242). Hän oli saanut immission eli kruununtilan asukasoikeuden läänin maaherralta 27.2.1778 tähän tilaan, joka käsitti tuolloin $\frac{1}{2}$ taloa.

Taavittala, $\frac{1}{6}$ taloa, $\frac{1}{18}$ manttaalia

Talollinen **Elias Matilainen**.

Nimi Taavittala esiintyy isojakoaasiakirjoissa, mutta sen myöhempi nimi oli Sigfrilä, joka esiintyy henkikirjoissa ensimmäisen kerran ainakin vuonna 1815. Talonnimi on muuttunut vielä senkin jälkeen.

On jonkin verran tietoja talojen pinta-aloista isonjaon valmisteluasiakirjassa, mutta siinä esiintyy vain koko Längelmäen Nyysölään vanha talonnumero jakamattomana muutamaa poikkeusta lukuunottamatta. Tämä talo kuului yhdessä Längelmäen kylän vanhojen talonnumeroiden 7 ja 9 kanssa Hurskalanpellon jakokuntaan, jonka kokonaispinta-ala oli 3353 tynnyrinalaa $10 \frac{2}{3}$ kapanalaa eli 1657,8 hehtaaria. Sen joutomaa käsitti 3017 t.a. 6 k.a. eli 1491,6 ha.

Talonnumeron 8 pinta-ala tiluslajeittain jakaantui seuraavasti (tonttimaa käsitti 3 kapanalaa):

			Muunnettu (jyvitetty) pinta-ala		ha
	t.a.	k.a.	t.a.	k.a.	
Yksityiset pellot	17	21	10	8,334	8,7
Niityt	23	29	5	18,583	11,8
Yhteensä	41	18	15	26,917	20,5

Elias Matilaisen peltoala käsitti edellä mainitusta peltoalasta 5 t.a. 14 k.a. (muunnettuna 2 t.a. 23,000 k.a.). Se oli nykymitoissa 2,7 ha.

Pinta-aloihin on voinut tulla hieman lisäystä juuri vähää ennen isojakoa kun maanjako-oikeuden päätöksellä heinäkuussa v. 1798 oli suoritettu tilusvaihtoja Hurskalanpellon jakokunnan ja Kantalan kylän välillä.

Hurskalanpellon jakokunnan taloille ei ole merkitty yksityistä metsää ennen isojakoa vaan niillä oli yhteismetsää. Ei ollut oikein selvää, mikä oli yhteismetsää, mikä ulkopalstoja, jotka koostuivat useista eri tiluslajeista ja joita ei ole tarkemmin eritelty tiluslajeittain. Yhteismetsää oli varovaisen arvion mukaan ainakin (ne tilukset, jotka on merkitty yhteismetsäksi) yhteensä 839 t.a. $8 \frac{2}{3}$ k.a. eli 414,9 ha, mutta sitä saattaa olla enemmänkin, jos Vehmaskylän Kolmsoppiniminen erämaa lasketaan mukaan, jolloin kokonaisalaksi tulee 1375 t.a. $25 \frac{2}{3}$ k.a. eli 680,1 ha. Tämäkin luku jäänee liian pieneksi kun ul-

kopalstoilla oli ilmeisesti tarkemmin määrittelmättömiä yhteismetsäalueita.

Isojaon jälkeen

Isojaon yhteydessä suoritettiin uusi verollepano, jonka jälkeen Längelmäki 8:n koko kantatilan uudeksi veroluvuksi tuli $\frac{1}{2}$ manttaalia. Muutoksia tapahtui myös taloluvuissa ja omistussuhteissa, joten osatilat olivat isonjaon jälkeen seuraavat:

Nyysölä, $\frac{1}{2}$ taloa, $\frac{1}{4}$ manttaalia

Talolliset **Aatami, Lauri** ja **Taavetti Sakarinpojat Nyysösen**.

Taavittala, $\frac{1}{2}$ taloa, $\frac{1}{4}$ manttaalia

Talollisen Sigfri Pekanpoika Nyysösen kuoltua 13.11.1799 tilaa viljelivät hänen vävynsä **Kustaa Jaakonpoika Taavitsainen** (Sukukirja I Virtasalmen sukuhaara taulu 243) ja poikansa **Lauri Sigfrinpoika Nyysösen** (Sukukirja I Virtasalmen sukuhaara taulu

244). Kolmas viljelijä oli **Elias Matilainen**, jolle oli ehdotettu isojaon valmistelukokouksessa, kun jakokunnalla ei ollut niin paljon veronalaista maata, että Elias olisi voinut edelleen tulla pientilan viljelijäksi hänen lunastamistansa pois $\frac{1}{6}$ talostaan. Elias pyysi kuitenkin, että hänen osuutensa verollepanossa ja isossajaossa yhdistettäisiin jälleen Taavittalan suuremman osatilan eli $\frac{1}{3}$ tilan kanssa,

ja hän tulisi näin yhdistetyn tilan osakkaaksi, mitä Kustaa Taavitsainen vastusti. Talo näyttää olleenkin isojaon tapahtuessa yhdistettynä, mutta jakautuneen muutaman vuoden kuluttua taas entiseen tapaan. Elias on tosin muuttanut pois vuoteen 1805 mennessä Hälhimäen kylään, mutta hänen entiseen Taavittalan kuudennestaloonsa on muuttanut Lauri Sigfrinpoika Nyysösen.

Längelmäki 8 Nyysölä, $\frac{1}{2}$ taloa, veroluvultaan $\frac{1}{4}$ manttaalia (merkitty kartalla kirjaimella F) sai isossajaossa maata seuraavasti tiluslajeittain (tontti käsitti 3 k.a.):

	Pinta-ala		Muunnettu (jyvitetty) ala		
	t.a.	k.a.	t.a.	k.a.	ha
Peltoa	5	23	3	24,667	2,9
Niittyä	23	20	5	12,083	11,7
Kaskimaata	115	20 $\frac{1}{2}$	29	20,498	57,2
Suota, huonoa				0,500	0,1
Ulkopalsta	270	26 $\frac{3}{8}$	68	26,872	133,9
Yhteensä veronal. maata	415	31 $\frac{7}{8}$	107	20,620	205,8
Joutomaata kantatilalla	60	19			30,0
Joutomaata ulkopalstalla	1649	12			815,4
Yhteensä	2125	30 $\frac{7}{8}$	107	20,620	1051,2

Alkuperäisessä isojakoasiakirjassa veronalaisen maan summa eli kokonaispinta-ala oli 414 t.a. 1 $\frac{3}{8}$ k.a., mikä lienee laskettu väärin. Kyseessä ei ole kuitenkaan mikään suuri ero.

Tämä osatila on myöhemmin verollepantu 4.7.1823, jolloin talon veroluvuksi on määrätty $\frac{1}{6}$ manttaalia ja lisäksi metsävero. Siitä muodostettiin uusi talonnumero Längelmäki 13 Nyysölä, joka esiintyy henkikirjassa ensi kerran ainakin vuonna 1835, mahdollisesti jo ennenkin.

Talon nimi oli edelleen Nyysölä.

Nyysölään tilan vanha manttaali on ostettu perinnöksi 22.4.1800 (ei ole alkuperäistä perinnöksiostaaktia eikä sen jäljennöstä Kansallisarkistossa vaan se on ilmeisesti Tukholmassa Ruotsin valtionarkistossa kamarikollegion asiakirjoissa). Veronlisä $\frac{1}{24}$ oli kruununluontoinen, mutta se julistettiin perinnöksi kamaritoimituskunnan kirjelmän n:o 721 mukaan 10.9.1888.

Längelmäki 8 Taavittala $\frac{1}{2}$ taloa, veroluvultaan $\frac{1}{4}$ manttaalia (Merkitty kartalla kirjaimella G) sai isossajaossa maata seuraavasti tiluslajeittain (tontti käsitti 3 k.a.):

	Pinta-ala		Muunnettu (jyvitetty) ala		
	t.a.	k.a.	t.a.	k.a.	ha
Peltoa	11	30	6	15,667	5,9
Uudispeltoa	2	01 $\frac{1}{2}$	1	0,750	1,0
Niittyä	4	29	1	14,167	2,4
Kaskimaata	109	31 $\frac{7}{12}$	35	10,000	54,4
Suota		2		0,167	
Ulkopalsta	349	20 $\frac{1}{8}$	63	21,867	172,8
Yhteensä veronal. maata	478	18 $\frac{5}{24}$	107	30,618	236,5
Joutomaata kantatilalla	2	20			1,3
Joutomaata ulkopalstalla	551	06			272,5
Yhteensä	1032	12 $\frac{5}{24}$	107	30,618	510,3

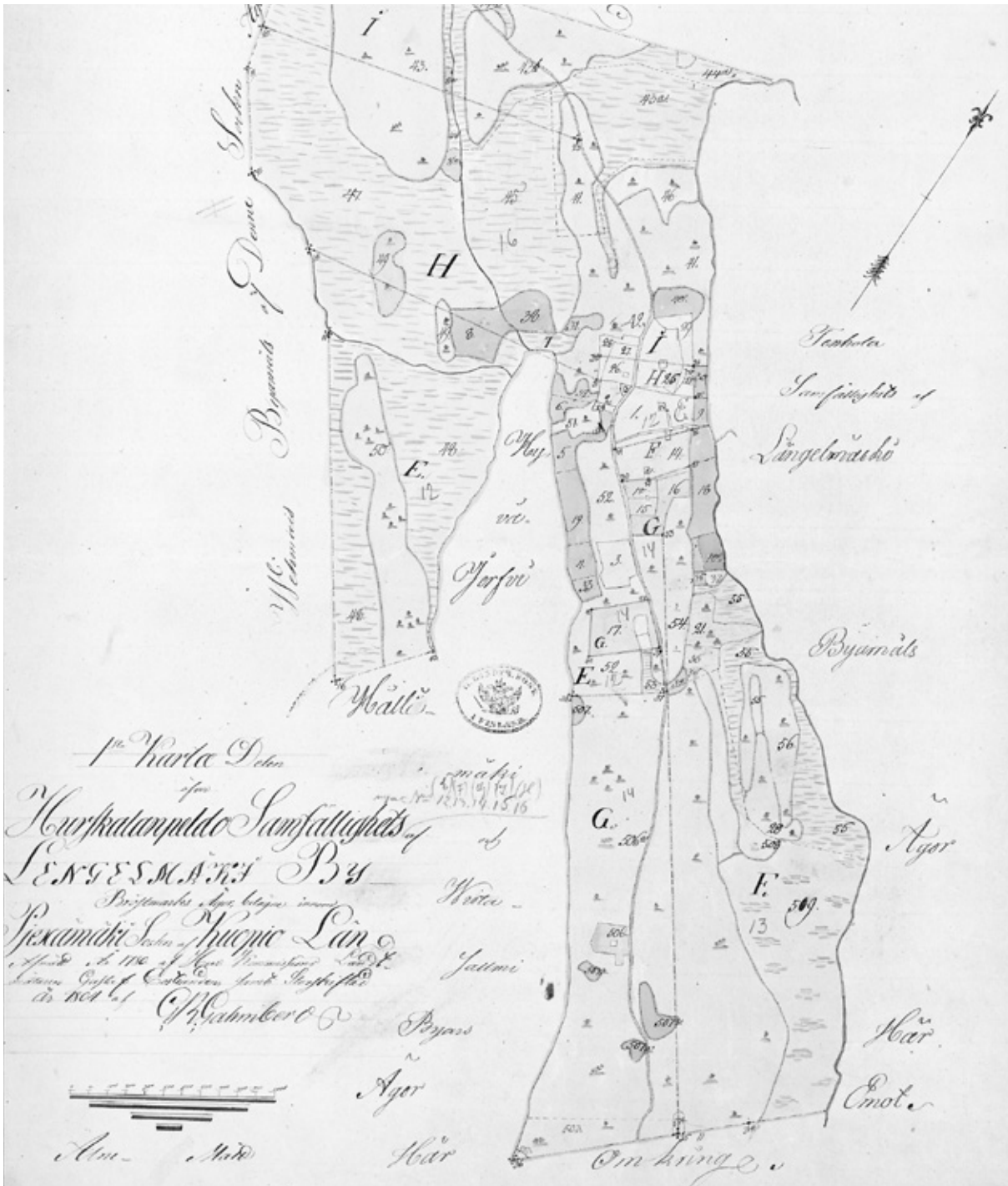

Alkuperäisessä isojakoasiakirjassa talon muunnettu veronalainen kokonaisala oli 107 t.a. 20,620 k.a. En tiedä olenko minä vai isojakoasiakirjan laatija erehtynyt tässä summassa kun laskuissa on ilmeisesti jokin vaikeasti havaittava virhe. Joka tapauksessa ei ole kysymys kovin suuresta poikkeamasta näiden summien välillä.

Tämän Taavittalan kruununtilan puolikkaan haltijoiden Kustaa Jaakonpoika Taavitsaisen ja Lauri Sigfrinpoika Nyysösen kuoltua (Kustaa kuoli v. 1808 ja Lauri v. 1807) syntyi riito-

ja tämän tilan perimyksestä sekä asukasoikeuksista ja hallintasuhteista toisaalta Kustaan alaikäisten perillisten holhoojan ja isäpuolen, toisaalta talollisten Taavetti ja Aatami Sakarinpoika Nyysösten välillä.

Kustaan leski Kaisa Sigfrintytär Nyysönen möi alaikäisen poikansa Pekka Kustaanpoika Taavitsaisen kanssa Taavetti Nyysöselle omistusoikeuden ¼ tilaan ja puoleen veromarkkaan eli 1/8 manttaaliin tästä tilasta 127 riikintaalarin valtionvelkaseteileissä hinnasta 22.2.1809.

Isojakokartta Pieksämäen pitäjän Längelmäen kylän Hurskaalanpellon tilojen alueista vuodelta 1804. Längelmäki 8 Nyysöslän -tilan (kartassa alue F) maista suurin osa sijaitsi Juvan pitäjän rajalla, Haapajärven ja Kangasjärven välillä.

Kaisa siirsi sitten immissio-oikeuden jäljelle jääneestä ¼ talostaan poikansa Pekan nimiin.

Laurin leski Kaisa Romunen möi taas ½ koko tilasta Aatami Nyysöselle 40 riikintaa-larin kauppahinnasta ja eräillä muilla ehdoilla 4.3.1809. Leski, jolla ei ollut elossa olevia rintaperillisiä avioliitostaan Laurin kanssa, oli omasta tahdostaan luopunut tilastaan ja muuttanut avioiduttuaan Olli Sikasen kanssa sieltä pois.

Kun Nyysösöt olivat anomassa immissiota hankkimilleen osatiloille, Taavetti lisäksi Taavittalan tilan jakamista, esitettiin molempia kauppia vastaan protesti. Kaisa Sigfrintytär Nyysösen uuden aviomiehen Heikki Aataminpoika Moilasan mielestä Taavetti Nyysösen oli asiaan kuulumaton ryhtymään kauppoihin tämän Kaisan ja hänen poikansa Pekan kanssa kun Taavetin olisi tullut Pekan holhoojana valvoa tämän oikeutta. Kustaan alaikäisten lasten lailliseksi holhoojaksi 19.4.1810 määrätty talollinen Hartvig Putkonen väitti, että Taavetti oli Kustaan alaikäisten lasten holhoojan tehtäviä hoitaessaan suostutellut ja ”ylipuhunut” lesken Kaisa Sigfrintyttären ja tämän alikäisen pojan luopumaan Taavetin hyväksi heidän omistamastaan neljännestalosta ilman että Taavetti oli maksanut siitä vähintäkään luovutusrahaa tai osallistunut edesmenneen Kustaa Taavitsaisen velkojen maksamiseen, vaikka kauppakirjan laatija Taavetti Putkonen oli väärin kuitannut luovuttajan nimen. Taavetti oli kuitenkin, ottamatta huomioon sitä, hallinnut talon osaa ja kuljettanut pois sen sadon hänelle kuuluvaan taloon samassa kylässä (Nyysölään). Hartvig vaati sen johdosta tämän kaupan purkamista laittomana ja holhottavien oikeutta loukkaavana.

Aatami Nyysösen ja Lauri Sigfrinpoika Nyysösen lesken Kaisa Romusen tilankauppa vaadittiin samoin perustein julistamaan mitättömäksi. Leskellä ei ollut oikeutta luovuttaa pienempää tai suurempaa osaa tilasta, joten kauppa oli laitton. Tämän osatilan omistus tuli joutua Sigfri Nyysösen vielä elossa oleville perillisille Kaisa ja Anna Nyysöselle (Sukukirja I Virtasalmen haara taulu 245). Anna oli kuitenkin luopunut siitä avioiduttuaan jääkäri Samuli Siitarin kanssa. Niinpä Kaisa Sigfrintytär Nyysösen oli tullut ainoaksi perilliseksi, joka oli oikeutettu omistamaan edesmenneen Lauri-veljensä talon.

Paikkakunnan kruununvouti sai Taavetti ja Aatami Nyysöseltä selitykset tilankauppojen johdosta. Taavetti, joka oli yhdessä viljellyt veljensä Aatamin kanssa ostamaansa ¼ Taavittalan tilaa, oli sopimuksella omasta ja veljen-

sä puolesta tyytynyt omistusoikeuteen neljänneksestä varauksella, että kun katselmuksessa oli puollettu Längelmäki 8 Taavittala ½ tilan jakamista kahteen osaan hänen ja Pekka Taavitsaisen välillä saisi hän (Taavetti) ilman eri korvausta apua Kaisalta ja Pekalta talon ja tontin siirrossa uuteen paikkaan. Viime mainituilla ei ollut mitään huomauttamista sitä vastaan. Pekan ja hänen alaikäisten veljiensä holhooja ei ollut läsnä tässä katselmuksessa eikä tätä ollut laillisesti määrätty. Aatami Nyysösen katsoi, ettei hänellä ollut puhevaltaa eikä vaatimuksia tässä asiassa, mutta jos sopimus hänen veljensä ja Kaisa Nyysösen sekä Pekka Taavitsaisen välillä kumottaisiin, oli hän varautunut avoimesti valvomaan oikeuttaan.

Läänin maaherra antoi asiassa ratkaisevan päätöksen 5.11.1810. Hän katsoi, että molemmat tilankaupat oli tehty vastoin kruununmaan hallinnasta annettuja erityisiä säännöksiä ja asetuksia. Kaupat koituivat varsinkin Kustaa Taavitsainen -vainajan alaikäisten lasten Pekan, Juhon ja Kustaan vahingoksi. Nämä lapset olivat lähimpiä rintaperillisiä ja heidän oikeutensa tilaan eivät olleet millään tavalla menetetty. Niinpä maaherra katsoi oikeaksi kumoamalla nämä kaupat tunnustaa Pekka, Juho ja Kustaa Kustaanpoika Taavitsaiselle asukasoikeus yhdessä isäpuolensa Heikki Moilasan kanssa puoleen kruununutilaan Längelmäki 8:aa holhooja Hartvig Putkoson valvonnan alaisena Kun päätöstä vastaan ei määrääkään valitettu, sai se lainvoiman ja kolme Taavitsaisen veljestä isäpuolensa kanssa sai siihen immissiokirjan 22.12.1815. Taavetti ja Aatami Nyysösellä oli oikeus hakea asianomaisessa tuomioistuimessa kauppasumman takaisin saamista, mikäli he olivat sen mahdollisesti maksaneet siltä tai niiltä, joilta oikeutus voi antaa aihetta. Samoin oli holhooja Hartvig Putkosella ja isäpuolella Heikki Moilasella vapaa oikeus hakea korvausta Taavetti ja Aatami Nyysöseltä näiden omistusaikana tilalta korjaamastaan sadosta.

Pekka, Juho ja Kustaa Kustaanpoika Taavitsainen lunastivat Sigfrilän eli entisen Taavittalan tilan perinnöksi 24.2.1842. Talo oli verolepantu 4.7.1823, jolloin uudeksi veroluvuksi tuli ½ manttaalia ja lisäksi metsävero määrättiin. Sigfrilästä muodostettiin uusi talonnumero Längelmäki 14, joka esiintyy henkikirjassa virallisesti ensi kerran ainakin vuonna 1835, mahdollisesti jo aikaisemminkin. Talon nimi on muuttunut vuoteen 1905 mennessä Moilalanimiseksi ilmeisesti erään sen viljelijän Heikki Moilasan mukaan. Tilasta käytettiin kuitenkin ilmeisesti molempia nimiä.

Joroinen, Savuniemi 5–7

Ennen isojakoa (vuonna 1836)

Savuniemen isojakoa oli aloitettu jo vuonna 1788 kahtena jakokuntana, niin että talonumerot 1–4 olivat yhtenä ja 5–7 (siis aikaisemmin Nyyssösten suvun omistuksessa olleet talot) toisena jakokuntana. On mahdollista, että maat on tällöin vasta kartoitettu ja mitattu, mutta varsinainen isojakoa on jäänyt odottamaan myöhempiä aikoja aina vuoteen 1835 asti.

Vuonna 1788 laadittua isojakokarttaa ja siihen liittyviä asiakirjoja ei ole käytettävissä ainkaan Kansallisarkistossa olevassa maanmittaushallituksen arkistossa. Suuri osa Joroisten vanhimpia isojakokarttoja on joko tuhoutunut Leppävirran nimismiehen talon tulipalossa vuonna 1787 ja Kuopion lääninmaanmittauskonttorin tulipalossa vuonna 1816 tai kadonnut muuten vain sotien (1788–90 ja 1808–09) aikana. On kuitenkin ilmeistä, että Savuniemen isojakokartta asiakirjoineen vuodelta 1788 on yhä edelleen tallella joko Mikkelin karttakeskuksessa (ent. lääninmaanmittauskonttorissa) tai Jyväskylässä maanmittaushallituksen keskusarkistossa. Joroisten historian kirjoittaja Raimo Viikki viittaa näet tekstissään Savuniemen kylän 1780-luvun isojakoa asiakirjoihin.

Verollepanoa toimitettaessa vuonna 1834 Savuniemen talolliset halusivat muodostaa yhden jakokunnan entisten kahden sijaan. Maanmittarin mielestä ei ollut yhdentekevää, oliko niitä yksi vai kaksi, mutta hän suostui koko kylän yhteiseen jakokuntaan, koska Savuniemi 2 Leppäranta, joka tunnetaan myös Suholan talon ni-

mellä, olisi muuten menettänyt puolet tilusalaan.

Tilojen nimet, haltijat ja pinta-alat ennen isojakoa vuonna 1836 Joroisten Savuniemi 5–7:ssä:

Savuniemi 5 Tornio

Kruununtila, veroluku ennen isojakoa $\frac{1}{6}$ manttaalia ($\frac{2}{3}$ veromarkkaa). Talo oli jakaantunut kahteen osatilaan, joita viljelivät **Juho Hemminginpoika Kiiskinen** (veroluku $\frac{1}{6}$ manttaalia) ja **Juho Antinpoika Kiiskinen** (veroluku $\frac{1}{18}$ manttaalia). Juhon nimi on isojakopapereissa ilmeisesti virheellisesti Juho Aataminpoika Kiiskinen.

Savuniemi 6 Leppämäki

Kruununtila, veroluku ennen isojakoa $\frac{1}{6}$ manttaalia ($\frac{2}{3}$ veromarkkaa). Tilaa viljeli **Pekka Suhonen** yhdessä **Aatami Suhosen** kanssa.

Savuniemi 7 Lihavala

Kruununtila, veroluku ennen isojakoa $\frac{1}{6}$ manttaalia ($\frac{2}{3}$ veromarkkaa). Tilaa viljeli **Hermann Vihavainen**.

Ei ole tietoja näiden tilojen pinta-aloista ennen isojakoa, paitsi Tornion tilalta, ja nekin ovat osittain puutteellisia. (Edellä mainituissa Savuniemen isojakoa asiakirjoissa vuodelta 1788 voi olla tarkemmat tiedot kolmen entisen Nyyssösen suvun tilan pinta-aloista.) Nämä tiedot perustuvat Tornion tilalla 16.8.1833 tehtyyn talonkatselmuspöytäkirjaan immissiota (kruununtilan asukasoikeutta) ja talon halkomista kahteen osaan varten. (Talo oli ollut tosiasiaa halottuna jo vuosia aikaisemmin epävirallisesti ns. sovintojaolla.) Tässä asiakirjassa esitetään seuraavat pinta-ala tiedot koko jakamattomasta Tornion tilasta:

	Tynnyrinalaa (t.a.) Kuormanalaa (ku.a.)	Kapanalaa (k.a.)	Hehtaaria (ha)
Peltoa	4 t.a.		2,0
Viljelyskelpoista maata		30	0,5
Niittyä	20 ku.a.		
Suota, viljeltyä	1 t.a.		0,5
Suota, viljelemätöntä	10 t.a.		4,9
Vuotuista kaskimaata	3 t.a.		1,5
Yhteensä	18 t.a. 20 ku.a.	30	9,4 ?

Kuormanala (ruotsiksi 'lassland') on ilmeisesti hankala mitta määritellä kun en löytänyt mistään hakuteoksesta tietoa kuinka montaa neliötä se nykymitoissa vastasi. Se oli Ruotsin akatemian ruotsin kielen sanakirjan mukaan niittymaan ala, jolta vuosittain korjattiin heinää yksi

kuorma (eli kesäkuorma). Yksi kuorma oli kaksi parmasta eli yhteensä noin 916 kg. Oli nähtävästi vaikea määritellä tarkoin tätä alaa kun heinä määrä saattoi vaihdella eri aloilla joko samalla niityllä tai useammilla eri niittylökoilla.

Metsäpinta-alaa ei ole ilmoitettu tässä asia-

kirjassa. On ilmeistä, että metsä on ollut kylän, tässä tapauksessa jakokunnan, yhteismaata. Katselmuspöytäkirja mainitsee vain, että metsästä saatiin Tornion talon tarpeisiin hirsä, aidaksia ja seipäitä.

Kruununvoudin tiedetään pitäneen Lihavalan tilalla katselmuksen immissiota varten 3.11.1818. Ei ole käytettävissä siitä laadittua talonkatselmuspöytäkirjaa pinta-alatietoineen Kansallisarkistossa toisin kuin Tornion tilan kohdalla, jonka vastaava asiakirja löytyi tämän tilan perinnöksiostoaktin liitteistä. Lihavalan talonkatselmuspöytäkirja on ilmeisesti Mikkelin maakunta-arkistossa mikäli se on säilynyt.

Voidaan tosin laskea Savon vuoden 1664 maantarkastuskirjasta ainakin Savuniemen Nyysösten kolmen tilan peltopinta-alat kylvölukujen perusteella ottaen huomioon kaksivuoroviljelyksen (puolet peltoalasta kesantona). Ne eivät kuitenkaan vastaa tilannetta juuri ennen isoajakoa kun maata oli ilmeisesti raivattu lisää, tiluksia siirretty viljelijältä toiselle perintöjen, maakauppojen ja halkomisen kautta 170 vuoden aikana kuten voidaan havaita Tornion tilan peltopinta-aloista vuosina 1664 ja 1833. Maantarkastuskirjan luvut antavat kuitenkin käsityksen kehityksestä:

Peltoala v. 1664	kapanalaa	hehtaaria
Tornio	8	0,1
Leppämäki	12	0,2
Lihavala	12	0,2

Näiden tilojen peltoala oli tuolloin siis vähemmän kuin Joroisten talokohtainen peltoala (keskiarvo), joka oli 1 t.a. eli 0,5 ha.

Kaikkien kolmen tilan peltokylvömäärä ja sen mukaan laskettu viljelyspinta-ala oli ollut suurempi vuonna 1633 kuten muuallakin Joroisissa:

	t.a.	k.a.	ha
Peltoa	80	30	40,0
Niittyä	238	29	117,9
Kaskimaata	1612	26	796,1
Viljelyskelp, suota	271	24	134,2
Huonompaa suota	379	06	187,2
Kangasta (hietamaata)	1138	00	561,8
Yhteensä	3721	19	1837,2

Veronalainen maa lienee pienentynyt vielä jonkin verran kun verottomaksi maaksi olisi pitänyt merkitä enemmän maata: yhteensä 721 t.a. 17 k.a. eli 356,7 ha. Näin paljon ei kuitenkaan lopullisesti vähennetty verotonta maata vaan isossajaossa oli veronalaista maata yhteen-

Peltoala v. 1633	tynnyrinalaa	hehtaaria
Tornio	2	1,0
Leppämäki	2	1,0
Lihavala	2	1,0
Joroinen, keskiarvo	1,8	0,9

Peltoviljely oli siis näiden lukujen valossa taantunut 30 vuodessa, mihin vaikuttivat suurvaltasodat ja läänityslaitoksen tulo Joroisten pittäjään. Savon maakuntahistoriassa oletetaan, että vuoden 1664 kylvöluvut pitäisi kertoa neljällä todellisiin arvoihin pääsemiseksi, mutta Viikki pitää tätä kerrointa liian korkeana. Tornion todellinen peltoala vuonna 1664 oli jossain 0,1 ja 0,4 tynnyrinalan ja Leppämäen sekä Lihavalan jossain 0,2 ja 0,8 tynnyrinalan välillä, mutta pienempi joka tapauksessa kuin vuonna 1633.

Savuniemen Nyysöset yhdessä sukulaisensa Torniaisen kanssa kylvivät kuitenkin enemmän kaskimaalle kuin peltoon vuonna 1664. Heidän yhteinen kaskikylvönsä teki yhteensä 27 kappaa. Kaskiala suhteessa peltoalaan oli vieläkin laajempi, koska kaskeen kylvettiin harvempaan kuin peltoon. Heidän leipänsä oli pääasiassa kaskan varassa, vaikka peltokin antoi leivänlisän.

Kun Savuniemessä toimitettiin ennen isonjaonjärjestelyä uusi verollepano 20.8.1835, ei sen yhteydessä ole mitattu yksittäisten tilojen pinta-aloja. Ainoastaan jakokunnan, joka koostui koko kylän seitsemästä talosta, kokonaispinta-ala on laskettu. Se käsitti 3721 t.a. 19 k.a. eli 1837,2 ha veronalaista maata ja 764 t.a. 3 k.a. eli 377,1 ha verotonta maata eli joutomaata. Jakokunnan pinta-ala oli siis kaikkiaan 4485 t.a. 22 k.a. eli 2214,3 ha.

Savuniemen jakokunnan veronalainen maa jakautui tiluslajeittain seuraavasti:

sä 3709 t.a. 12 k.a. eli 1833,8 ha ja verotonta maata 757 t.a. 21 k.a. eli 374,5 ha, jotka tekivät kokonaispinta-alaksi 4467 t.a. 01 k.a. eli 2208,3 ha. Tämä oli vain kuusi hehtaaria pienempi kuin alkuperäinen summa.

Isojaon jälkeen

Savuniemi 5 Torniolla, joka sai uudeksi veroluvuksi ¼ manttaalia (1 veromarkka), oli samat haltijat kuin ennenkin sillä muutoksella, että kumpikin osatilan haltija viljeli nyt yhtä suurta osatilaa eli talon puolikasta maaherran halkomispäätöksen jälkeen.

Tornion tila sai isossajaossa vuonna 1836 maata eri tiluslajeittain seuraavasti:

	t.a.	k.a.	ha
Tontti	10	0,2	
Peltoa	9	18	4,7
Niittyä	27	20,46	13,6
Metsää	165	13,86	81,7
Viljelyskelp. suota	19	10	9,6
Huonompaa suota	148	30	73,6
Veronal. maata yht.	371	06,32	183,4
Joutomaata	113	24	56,2
Kaikki maat yht.	484	30,32	239,6

Savuniemi 6 Leppämäellä, joka sai uudeksi veroluvuksi ¼ manttaalia (1 veromarkka), oli samat haltijat kuin ennenkin. Se sai isossajaossa vuonna 1836 maata eri tiluslajeittain seuraavasti:

	t.a.	k.a.	ha
Tontti	10	0,2	
Peltoa	9	14	4,6
Niittyä	36	06	17,9
Metsää	189	05,06	93,4
Viljelyskelp. suota	21	01,15	10,4
Huonompaa suota	206	23,30	102,1
Veronal. maata yht.	462	27,51	228,6
Joutomaata	120	18	59,5
Kaikki maat yht.	583	13,51	288,1

Savuniemi 7 Lihavalalla, joka sai uudeksi veroluvuksi ¼ manttaalia (1 veromarkka), oli sama haltija kuin ennenkin. Se sai isossajaossa vuonna 1836 maata eri tiluslajeittain seuraavasti:

	t.a.	k.a.	ha
Tontti	6	0,1	
Peltoa	8	19	4,2
Niittyä	13	14	6,6
Metsää	209	08,16	103,3
Viljelyskelp. suota	9	16,67	4,7
Huonompaa suota	184	15	91,0
Veronal. maata yht.	425	14,83	209,9
Joutomaata	124	05	61,3
Kaikki maat yht.	549	19,83	271,2